

Република Србија
ГРАД ЧАЧАК
Градско веће
Број: 06-28/2024-III
8. фебруар 2024. године
Ч А Ч А К

СКУПШТИНА ГРАДА ЧАЧКА

На основу члана 46. Закона о локалној самоуправи („Сл.гласник РС“ бр.129/2007, 83/2014 – др. закон и 101/2016 – др. закон, 47/2018 и 111/2018 - др закон) и члана 84. Статута града Чачка („Сл.лист града Чачка“ бр.6/2019),

Градско веће града Чачка, на седници одржаној 8. фебруара 2024. године, утврдило је

ПРЕДЛОГ
ОДЛУКЕ О ДАВАЊУ САГЛАСНОСТИ НА ПРОГРАМ РАДА
МЕЂУОПШТИНСКОГ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ЗА ГРАД ЧАЧАК И
ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ И ЛУЧАНИ ЗА 2024. ГОДИНУ

па предлаже Скупштини да донесе

ОДЛУКУ
О ДАВАЊУ САГЛАСНОСТИ НА ПРОГРАМ РАДА
МЕЂУОПШТИНСКОГ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ЗА ГРАД ЧАЧАК И
ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ И ЛУЧАНИ ЗА 2024. ГОДИНУ

у тексту који је достављен одборницима за седницу Скупштине.

Известилац на седници Скупштине је Лела Павловић, директор Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани.

ПРЕДСЕДНИК
ГРАДСКОГ ВЕЋА
Милун Годоровић

На основу члана 54. став 1. тачка 44. Статута града Чачка („Сл.лист града Чачка“ бр.6/2019),

Скупштина града Чачка, на седници одржаној _____, донела је

ОДЛУКУ
О ДАВАЊУ САГЛАСНОСТИ НА ПРОГРАМ РАДА
МЕЂУОПШТИНСКОГ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ЗА ГРАД ЧАЧАК
И ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ И ЛУЧАНИ
ЗА 2024. ГОДИНУ

I

ДАЈЕ СЕ сагласност на Програм рада Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани за 2024. годину, који је донео Управни одбор Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани, на седници одржаној 24. јануара 2024. године, број 33/2.

II

Ову одлуку објавити у „Службеном листу града Чачка“.

СКУПШТИНА ГРАДА ЧАЧКА

Број: _____

ПРЕДСЕДНИК
Скупштине града Чачка
Игор Трифуновић

Међуопштински историјски архив
за град Чачак и општине
Горњи Милановац и Лучани
Господар Јованова бр.2
Број: 39
Датум: 25. јануар 2024.

ПРИМЉЕНО: 25. 01. 2024
ГРАД ЧАЧАК
ГРАДСКА УПРАВА
ПИСАРНИЦА ЧАЧАК

СКУПШТИНА ГРАДА ЧАЧКА

Предмет: Давање сагласности на Програм рада Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани, за 2024. годину.

На седници Управног одбора Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани, одржаној 24. јануара 2024. године, донет је Програм рада за 2024. годину, па Вам достављамо исти на сагласност.

директор

Лела Павловић

Међуопштински историјски архив Чачак
Archives Intercommunales Historiques de Tchatchak
Господар Јованова 2, т.а. (032) 222-729, факс (032) 342-860
www.arhivcacak.org.rs, arhivcacak@mts.rs

Број: 33/2
Датум: 24. јануар 2024.

На основу члана 45. став 1. алинеја 9. Статута Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани, Управни одбор на седници, одржаној дана 24. јануара 2024. године, донео је

ОДЛУКУ

Доноси се Програм рада Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани за 2024. годину.

У Чачку, дана 24. јануара 2024.. год.

за председник Управног одбора

Гавриловић Тања

Међуопштински историјски архив Чачак
Archives Intercommunales Historiques de Čačak

Господар Јованова 2, 32 000 Чачак,

тел. (032) 322-729, тел. факс (032) 342-860

email: arhivcacak@mts.rs ПИБ: 101113431

Page | 1

Број: 33

Датум: 24. јануар 2024.

На основу члана 45. став 1. алинеја 9. Статута Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани, Управни одбор је према својој утврђеној надлежности, на седници одржаној дана 24. јануара 2024.

**ПРОГРАМ РАДА МЕЂУОПШТИНСКОГ ИСТОРИЈСКОГ
АРХИВА ЗА ГРАД ЧАЧАК
И ОПШТИНЕ
ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ И ЛУЧАНИ ЗА 2024.**

Зграда Начелства , главни улаз у Међуопштински историјски архив

Закони који регулишу рад Архива:

Закон о архивској грађи и архивској делатности (Сл. гласник РС бр. 6/2020, од 24. 1. 2020)
 Закон о културним добрима (Сл. гласник РС 71/94) и Закон о култури (“Службени гласник РС”, бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016 - испр. и 6/2020)
 Закон о јавним службама (Сл. гласник РС 42/91, 71/94, 79/2005 – др. закон, 81/2005-испр. др. закона и 83/2005- испр. др. закона),
 Закон о делатностима од посебног друштвеног интереса у култури (Сл. гласник РС 49/92) и Закон о раду у државним органима (Сл. гласник РС 48/91 и 39/02).
 Стручни рад заснива се на упутствима и препорукама Архивског већа при Архиву Србије.

Основне информације :

Међуопштински историјски архив за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучаши (Међуопштински историјски архив Чачак)

Седиште: Чачак

Матични број : 7167423

Шифра делатности: 9101

ПИБ: 101 11 34 31

WEB sajt: www.arhivcacak.org.rs

E mail: arhivcacak@mts.rs

Радно време Међуопштинског историјског архива Чачак је од 7 до 15,00

Радно време Писарнице са странкама од 10,00 до 14, 00

Радно време Читаонице од 8 ,00 до 14 ,00

Овлашћена лица за поступање по захтевима за слободан приступ информацијама од јавног значаја су:

1. Миломирка Адић, за информације од јавног значаја у вези са радом ималаца и стваралаца архивске грађе ван архива
2. Зоран Маринковић, за информације од јавног значаја из архивске грађе збирке матичних књига
3. Лела Павловић за информације од јавног значаја у вези са пословањем Међуопштинског историјског архива Чачак 032/322 729

Оснивач и први управник Архивског средишта, професор чачанске Гимназије, Маргита Радовић (1948-1959)

Оснивање Архивског средишта (1948)

Због знатних пустошења у прошлости, многа драгоценна писана сведочанства су нестала, односно уништена. У току своје бурне историје, Чачак је крајем XVIII века до темеља спаљен, док је у другој половини XIX века Окружно начелство у Чачку продавало „стару хартију“ бакалима на килограм, јер нису знали вредност докумената из Првог и Другог српског устанка.¹ Такође, у време повлачења окупатора 1918.однета је или

¹ Мита Петровић, учитељ цртања у чачанској Гимназији, отац сликарке Надежде Петровић, забележио је да му је седамдесетих година XIX века, бакалин увио робу у документ из устаничке, 1815.године. Када је отишао да се распита у Окружно начелство одговорено му је да се та „стара хартија“ због простора продаје бакалима на килограм. Тада је почео да сакупља документа на која је наишао, што је довело до формирања једне од најзначајнијих збирки Државног архива Србије, Збирке Мите Петровића (1711 – 1899).

уништена архивска грађа општинских органа власти и цркве Вазнесења Христовог у Чачку. Драгоцена архивска грађа из времена оснивања модерне српске државе и периода уједињења са јужним словенским народима нестала је горњомилановачком крају, у октобарским данима 1941, када су Немци спалили варош Горњи Милановац. Поред честих ратова и окупација, најчешћи узроци даљем пропадању, уништењу и нестајању били су уобичајени немар и нехат, као и одсуство свести о значају архивске грађе за научне, културне и приватно-правне потребе грађана.

Након завршетка Другог светског рата „стара хартија“ је постала сировина за покретање рада фабрика, тако да је због опасности уништавања важних докумената која сведоче о прошлости, Влада Федеративне Народне републике Југославије донела Наредбу о привременом обезбеђењу архива.² Министарство просвете НР Србије упутило је допис свим среским (градским) народним одборима, априла 1948, да изврше попис и утврде какво је стање архивске грађе, као и да о свему обавесте Државну архиву у Београду.³ У Србији је 22. априла 1948. установљено 16 архивских средишта, међу којима је и **Архивско средиште** у Чачку. Министарство просвете НР Србије 24. априла исте године поставило је за руководиоца средишта, професора Женске гимназије у Чачку **Маргиту Радовић**.⁴ Територијална надлежност се у почетку простирала на срезове: љубићко-трнавски, драгачевски, жички, љишки, моравички и студенички, да би се територија за коју је задужен Архив ограничила на једну од давнина административну и управну целину. Драгачево (Лучани, Гуча), Таково (Горњи Милановац), Љубић и Трнава (Чачак).

Установа је мењала називе, од оснивања, 1948. до 1955, Архивско средиште, годину дана била је Градска државна архива, до 1956, када добија ново име - Историјски архив, који од половине 1977. добија име Међуопштински историјски архив за општине Чачак, Горњи Милановац и Лучани. Последња измена извршена је 2011. на основу Закона о територијалној организацији Републике Србије⁵, када је добила садашњи назив **Међуопштински историјски архив за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани**.

Град и две општине су оснивачи Архива, о њима постоје писани трагови који су сачувани а говоре о прошлости места, како у другим, тако и нашој Установи: први помен града Чачка (18. 12. 1408), Горњи Милановац (под називом Деспотовица) се изграђује од 1853⁶, а шест година касније (1859) добија име које данас носи; Лучани су место које после Другог светског рата преузима примат од Гуче као среског седишта.⁷ Оба места, Гуча и Лучани први пут се помињу у турским пописима 1476. припадала су кази

² *Службени лист ФНРЈ* од 27. марта 1948, 25.

³ МИАЧ, Историјски архив, К-1, (1948-1959), Бр. 24/48; *Архиви у Србији*, књ. 2, Београд 2000, 46.

⁴ Овај дан се дуго узимао као почетак рада Архивског средишта у Чачку.

⁵ Који је на снази од 29.12.2007. када је општина Чачак добила статус града. *Службени гласник Републике Србије*, 127/07.

⁶ Место на коме је почео развој насеља, звало се Дивље поље, у атару села Бруснице. Начелник (од 1850) Младен Жујовић, радио је на измештању седишта. Указом из 1853. кнеза Александра Карађорђевића започиње изградња новог насеља, које по реци Деспотовици добија назив, да би посебним Указом 1859. кнез Милош, дао име у спомен на свог старијег брата Милана.

⁶ Овај дан се дуго узимао као почетак рада Архивског средишта у Чачку.

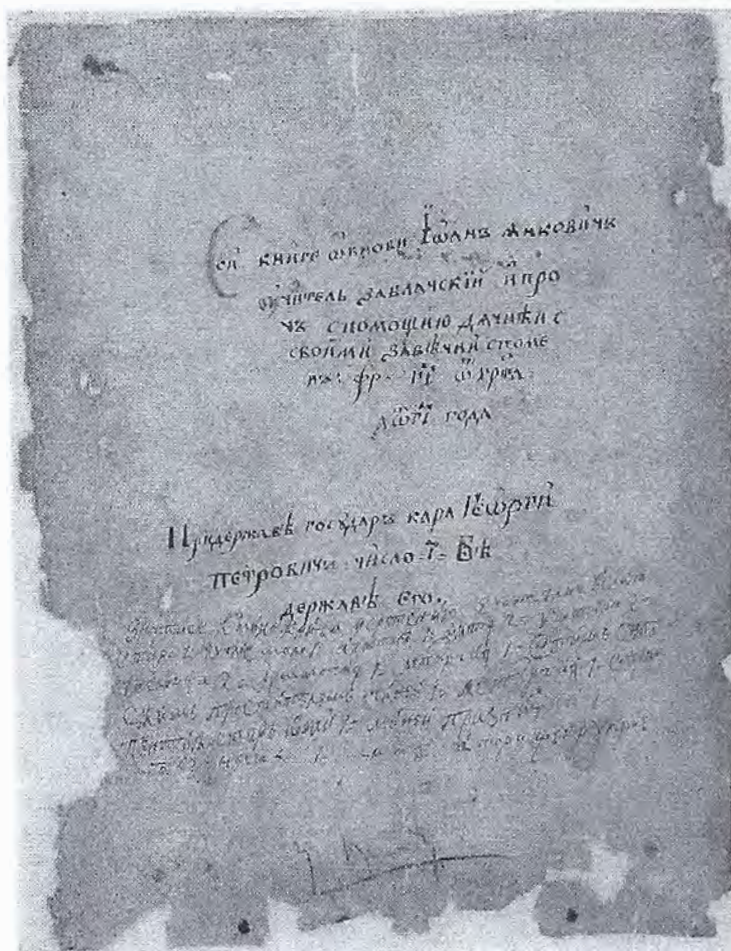
⁶ Место на коме је почео развој насеља, звало се Дивље поље, у атару указом 1859, кнез Милош, дао име у спомен на свог старијег брата, војводу Милана.

⁷ Гуча је у нововековној српској држави била општинско па среско место до 1955, поново општинско до 1962, када је укинута општина Гуча и седиште пренето у општину Лучани, које постаје седиште драгачевског краја.

(кадилуку) Брвеник, што је доказ да Лучани нису ново насеље настало у другој половини 20. века.⁸

Најстарији документ који се чува у Архиву је из 1813. године и то је запис учитеља из Заблаћа о књигама манастира Сретења под Овчаром. У Архиву су фрагментарно сачувани фондови до 1918: Начелство округа чачанског, Начелство округа рудничког и десетак општина од пре Првог светског рата.⁹ Слична је ситуација и са фондовима правосуђа, просветних и здравствених установа, задружних и занатских организација, породичним и личним фондовима из 19. века. Нешто у бољем стању су фондови судова општина: атничке, заблаћке, каонске и чачанске. Фондови настали радом управних, судских установа после Другог светског рата су целовити.

Page | 6

Најстарији документ који се чува у Архиву, фебруар 1813.

⁸ Касније се овај кадилук цепа на више кадилука - Рудник, Ужице, Пожега или Чачак. Кадилуци су се делили на нахије и насеља, којасу пописиванам у оквиру нахија и то прво градска (цемата), а онда сеоска; Ахмед С. Аличић, *Турски катастарски пописи неких подручја западне Србије XVII и XVI века*, издавачи: Историјски архив Краљево, Међуопштински историјски архив Чачак и Историјски архив Титово Ужице, 1984, књ 1, 12

⁹ *Листа архивске грађе од изузетног значаја која се чува у архивима*, објављена у *Службеном гласнику СРС* бр. 18/1979. по којој су фондови окружних начелстава (1839-1918) свих архива од изузетног значаја.

Архив је организован по службама:

1. Заштита архивске грађе и документарног материјала ван архива

Једна од основних и најважнијих служби сваког архива. Од вођења и уређења регистратура, тачније ималаца и стваралаца архивске грађе и документарног материјала, зависи колико ће бити сачувана архивска грађа која је одређена за трајно чување, и касније смештена у депо Архива. Стручна помоћ подразумева евиденцију 3.600 ималаца и стваралаца архивске грађе и документарног материјала, давање упутстава за рад архиварима.¹⁰ Током 2024. обавиће се редован обилазак приоритетних регистратура, као и оних код којих се укаже потреба, зависно од услова у којима се чува. Потреба за пружањем стручне помоћи у писању Листа категорија са роковима чувања, затим приликом вођења Архивске књиге, као и одобравање уништења документарног материјала коме је истекао рок чувања, неки су од послова које обавља представник Спољне службе на терену.

Преузимање архивске грађе из регистратура ће се вршити у складу са законским роковима, изузетно, архивска грађа и документарни материјал настали у раду органа, установа, предузећа и других правних лица који су укинута или су престали са радом сматрају се доспелим за преузимање и пре истека овог рока ако не постоји правни наследник.

Стваралац и ималац јавне архивске грађе и документарног материјала дужан је да обезбеди стручно оспособљавање и усавршавање запослених архивара. Током 2024, наставићемо са организовањем семинара за архиваре из регистратура који су у надлежности Архива у Чачку и општинама Горњи Милановац и Лучани.

Поред наведеног, стручна помоћ и сарадња се наставља и са регистратурама које нису у нашој стварној али потпадају под територијалну надлежност, што је у домену сарадње са Државним архивом Србије, Историјским архивом Београда.

Прва деценија 21. века донела је стечај за многа предузеће и фирме. Стечајни управници су постављени да заврше са стечајном масом, имају законску обавезу да се јаве надлежном архиву, који пружа целокупну архивску грађу по принципу недељивости архивског фонда. Да не би долазило до временског вакуума од започињања стечаја и продаје новом власнику, када појединци намерно или небригом уништавају архивску грађу, Архив поред стечаја за архиваре организује и стручна саветовања са стечајним управницима који су добили стечајеве на територији Чачка, Горњег Милановца и Лучана. Заједно са представницима Државног архива Србије и Архивистичким друштвом Србије смо у контакту са представницима Агенције за лиценцирање стечајних управника, да бисмо решили наведени проблем. У циљу унапређења сарадње, постигнута је сагласност, а на основу предлога Архивистичког друштва, представници Радне групе Друштва припремиће предлог стручне процедуре о поступању Агенције односно стечајних управника и представника Службе заштите у стечајним поступцима, у циљу стандардизовања радњи и поступака у вези архивирања. Након иницијалног предлога,

¹⁰ Архивар је запослено и обучено лице у регистратури које ради у складу са упутствима начелника Спољне службе Архива.

приступило би се усаглашавању две стране што би у кончаном довело до документа на основу кога би обе стране поступале унифицирано, а све у циљу побољшања заштите архивске грађе и документарног материјала привредних субјеката у поступку стечаја, што је веома важно за сваки архив у Републици.

Очекује нас озбиљан посао јер је у плану рад на преузимању архивске грађе и документарног материјала *Фабрике резног алата* у стечају од 2021. На основу обиласка на терену у зградама на две локације у граду, дато је одобрење за уништење 1.500 метара, исто толико је остало за преузимање. Капацитети депоа Архива у Чачку не располажу простором, зато је неопходно приступити прављењу пројектне документације за подизање новог депоа, као што је било замишљено у оквиру Престонице културе, изградњом Пасареле. Веома је важно да је изградња депоа уврштена у *Стратегију развоја културе града Чачка 2023-2027*, јер су оснивачи, односно локална самоуправа обавезни да обезбеде адекватан простор за смештај архивске грађе. Такође, очекујемо да се заврше стечајеви: *ПКС Латекс Чачак*; *Нови дани*, *Анђелија Мишић Коштунићи*, *Нискоградња Чачак*.

Радна група Архивистичког друштва Србије и Државног архива Србије су донеле 26 модела аката за јавне архиве, који су прошли одобрење Стручног савета ДАС, и требало би да буду део јединственог информационог система АРХИС. У раду наведених група активно су учествовали запослени чачанског Архива.¹¹

Службу чине Миломирка Аџић, дипломирани правник, архивски саветник и Никола Рајић, правник.

2. Депо - пријем и смештај архивске грађе

У делу зграде Старог начелства (подигнута 1875-1877),¹² трајно је смештен Архив од 1968. јер су услови одговарали архивистичким нормама: простор одређен за депо већи је од 500 m², постоје два излаза, на главну улицу и двориште зграде. Прилаз депоу из Градског дворишта, довољно је простран за допремање архивске грађе, док је у случају ванредних услова потребан за лакше извлачење архивских фондова. Ову монументалну грађевину дужине 81 метар, Завод за заштиту споменика културе у Краљеву ставио је под заштиту државе проглашавајући је за културно добро од великог значаја 11. фебруара 1977. У овој згради се налази још једна установа културе, Народни музеј, чији су археолози водили ископавања у дворишту, током 2022/23. налази који су пронађени, обавезују да се истраживање настави. Простор дворишта на коме нема археолошких налаза, искористили бисмо за подизање депоа две установе културе које брину о културном наслеђу, јер је изградња депоа била предвиђена у оквиру идејног пројекта Прве престоница културе.

¹¹ Миломирка Аџић и Јела Павловић.

¹² На дубини од 1,20 метара пронађена су три звона из 1454. Два са натписом – именов митрополита градачког Нићифора, на трећем је уцртан крст. Ови налази померили су време турског освајања ових крајева, посредним доказом да је Страцимирова задужбина, подигнута крајем 12. века, била митрополија средином 15. века. Стојан Новаковић, *Два прилога к српским старинама*, и звона градачка; *Гласник ученог друштва*, XLI, 1875, 353-356.

У приземљу зграде је депо у коме је смештена архивска грађа. На спрату се налазе радне просторије, библиотека са читаоницом и фотолабораторија. За потребе пријема архивске грађе укинутих регистратура као и за изложбenu делатност, користи се 150 m² преуређеног сутеренског простора којим располаже Архив, за који је неопходно, после свих извршених радова хидроизолације, набавити уређаје за исушивање капиларног пењања влаге, за које смо аплицирали на Конкурс Министарства културе Републике Србије. Послови у депоу обухватају: пријем, смештај, издавање архивске грађе архивистима за сређивање и корисницима у читаоници, издавање уверења по захтевима грађана и за микрофилмовање, вођење евиденције за целокупну архивску грађу. Архив преузима архивску грађу на основу законске доспелости, поклона, откупа, завештања и депозита. Током 2024. поставићемо полице у још једној просторији депоа, која је остала празна после исељења Фото галерије. Све је директно повезано са радом на новој поставци (који укључује и уређивање смештајног простора, започету ревизију фондова и збирки, као и нову организациону шему депоа) која се наставља и 2024. Уведени су јављачи за воду и гас, који су прикључени на постојећи видео систем противпровалне и противпожарне заштите, како за зграду тако и за архивску грађу.

Направљен је пројектни план за партерно уређење Градског дворишта којим би део уз саму зграду Начелства (повезано са археолошким налазиштем), повезивао две изложбене галерије Архива¹³ са музејском целином, Хацића кућом, Јовановим конаком и Галеријом Музеја. Прва фаза је завршена, очекује се друга фаза радова на сређивању дворишта.

Одговоран за послове у депоу је Зоран Маринковић, правник, виши архивски помоћник I врсте. Послове манипуланта обавља Саво Ковачевић, економски техничар.

3. Сређивање и обрада архивске грађе и рад на научно-информативним средствима

Сређивање у архивима обухвата следеће архивске јединице: фондове, личне и породичне фондове, збирке архивалија, матичне књиге, мемоарску грађу, фотографије, микрофилмове, печате, преписе докумената, копије докумената, штампане ствари, фонотечке материјале, картографске материјале, дигиталне записе и друго.

Основни задатак сређивања и обраде је у циљу израде обавештајних средстава о фондовима и садржини грађе у њима, која се деле у две основне групе. У прву групу спадају обавештајна средства која пружају информације о фондовима и збиркама, то су: улазни и општи инвентар, прегледи, водичи, општи каталози и пописи. Другу групу чине обавештајна средства којима је омогућен увид у садржај грађе фондова и збирки: сумарни, аналитички инвентари, регеста, тематски каталози, појединачни спискови и пописи грађе фондова и збирки.

Наставља се рад на сређивању и обради архивске грађе Фабрике хартије *Божо Томић* Чачак, у стечају. Током 2023. преузета је архивска грађа: Општинске управе Горњи Милановац (11,04 метра) 1991. година; Градске управе Чачак 28,32 метра за временски период 1956-1992; Слобода апарату у стечају 45,35 метара 1968-2016, доо Урошевић прерада 12,26 метара 2010-2021; Медитеран доо у стечају Лучани 1,50 метара 1992-2013; Еуротурс доо у стечају 1,72 метра 1975-2018. Ту је и поклоњена и откупљена грађа која припада Збирци поклона и откупа, биће сређена и обрађена. Такође ће се наставити рад на

¹³ После измештања Салона фотографије, изложбени простор у Архиву намеравамо да именујемо по првом управнику Галерија *Маргите Радовић* 1 и 2.

компјутерској обради података свих жртава балканских, Првог и Другог светског рата, скенирање архивске грађе везане за Други свески рат.

У Регистру културних добара Републике Србије целокупна архивска грађа која се чува у архивским установама води се као културно добро. Поједини фондови и збирке су у категорији културно добро од изузетног значаја и културно добро од великог значаја. Листу архивске грађе о изузетног значаја донело је Извршно веће Скупштине СР Србије 1979. и 1998.¹⁴ Page | 10

За Централни регистар културних добара, који води Државни архив Србије, достављаће се редовно подаци из регистра културних добара Архива. У Служби обраде и сређивања су: Горан Давидовић, дипломирани историчар, архивски саветник; мр Оливера Милосављевић, архивски саветник; Марија Крњајић, дипломирани историчар, виши архивист; Мирослав Пурић, професор историје, архивист, Душица Ружичић, архивски помоћник.

4. Техничка заштита архивске грађе

У ходницима Деноа уведен је вентилациони систем, чиме је омогућена оптимална влажност ваздуха, између 50-60%, и температура између 12 и 21° С. Због кадровских и техничких немогућности, Архив у Чачку нема комплетну техничку службу заштите архивске грађе. Уколико дође до оштећења грађе, врши се конзервација и рестаурација докумената у Конзерваторској служби Државног архива Србије. Неопходно је набавити нову опрему за микрофилмовање, јер је опрема коју Архив има набављена пре 35 година, потпуно неупотребљива.¹⁵

У плану је да се уради око 10 000 снимака, у високој резолуцији, који могу бити коришћени и као изложбени експонати. Првенство имају фондови који су категоризацијом издвојени као културна добра од изузетног и великог значаја. У зависности од прилива материјала са терена, радиће се на обогаћивању фототеке Архива. За фото документацију биће снимљене фотографије са разних догађаја у чијој организацији учествује Архив, међу које као значајну активност издвајамо прикупљање фотографија на терену, за потребе пројеката који су у току: *Век страдања, Развој комуникација у Западном Поморављу, АРХИС*. Набавком буџи скенера, доврши ћемо скенирање последњих преузетих матичних књига из градске и општинских управа. Укупно ће бити скенирано 26 књиге са подручја Општине Лучани и 33 из Општине Горњи Милановац.

¹⁴ Следећи архивски фондови Чачанског архива проглашени за културно добро од изузетног значаја: Начелство округа рудничког – Горњи Милановац, 1839-1916; Начелство округа чачанског - Чачак, 1839 – 1915; Начелство округа рудничког – Чачак 1890 – 1902; Народни одбор округа чачанског 1944 -1947; Горњомилановачки првостепени суд 1841 – 1915; Окружни суд Чачак 1834-1918; Обједињени фонд еснафа-Чачак 1838 – 1910; Збирка матичних књига рођених, венчаних и умрлих од 1837. до 1917. са територије Чачка, Горњег Милановца и Лучана; Омладинске радне бригаде 1946 – 1970. Скупштина Србије је 1998. проширила Листу архивске грађе од изузетног значаја, међу њима су следећи фондови Чачанског архива: и други део Окружног суда Чачак од 1945. до 1954; Градско поглаварство – Чачак 1941-1944; Народни одбор среза таковског 1945 (делови фонда који се односи на пријаву и процену ратне штете); Народни одбор среза драгачевског 1945 (делови фонда који се односе на пријаву и процену ратне штете); Народни одбор среза љубићко – тријавског 1953-1956. (део фонда који се односи на пољопривредни земљишни фонд).

¹⁵ Током 2020. од Нaпк банк смо на поклон добили део опреме, али немамо целокупну линију. Усвајањем Закона о архивској грађи и архивској делатности наведена је обавеза микрофилмовања архивске грађе у Установи, средства ћемо тражити и од локалних самоуправа и на конкурсима Министарства културе. На основу прорачуна неопходно је 10.500.000,00 динара да би се набавила целокупна опрема.

За потребе и рад на техничком реализовању и поставкама изложби, за потребе истраживача, радиће се на скенирању фотографија и докумената, фотокопирању архивске грађе чиме ће бити обogaћене збирке изложби и збирке фотографија. Ажурирање сајта Архива и сарадња са електронским медијима, штампом, телевизијама омогућава благовремено обавештавање јавности о свим активностима Установе.

Процес дигитализације архивске грађе започео је 2021. преко матичне куће, Државног архива Србије и Министарства културе који су осмислили програм АРХИС. Јединствени информациони систем АРХИС примењен је у свим архивима Србије и чини обавезни део рада запослених. Израда јединственог софтверског решења је резултат остваривање дигитализације и успостављања е-управе која је законски већ заживела Правилником о ближим условима за дигитализацију културног наслеђа, а такође, усаглашена са Закона о архивској грађи и архивској делатности. Због преласка на оптички интернет у Архиву, тренутно је у фази усклађивање преко ТЕЛЕКОМА, који је задужен за мрежу и пренос података.

За одржавање јединственог информационог система АРХИС задужени су: Мирослав Пурић, Зоран Маринковић, Миломирка Аџић, Горан Давидовић, Оливера Милосављевић, Јелена Каличанин, Милета Савић, Марија Крњајић, Лела Павловић.

5. Служба за информисање и коришћење архивске грађе и издавање уверења

Израда научних студија, семинарских и дипломских радова, реферата, хроника, породичних монографија не може се урадити без коришћење архивске грађе. Потреба друштва и појединаца да дођу до података који се налазе у фондовима и збиркама у Архиву делимо према циљу у неколико група: коришћење грађе у научне сврхе; у пропагандне и образовне сврхе, у оперативне и приватно-правне сврхе.

Посебно занимљив део за грађанство је издавање уверења из области радног стажа, највише се траже подаци о запосленима у предузећима у стечају, чију смо документацију преузели. Ту су и захтеви за издавање уверења о школској спреми, имовинско-правним односима и техничка документација (пројекти кућа у приватној својини и стамбених зграда) и копије грађевинских и употребних дозвола, у складу са захтевима странака и законским прописима. Редовно ће се издавати архивска грађа истраживачима, а осталим корисницима издаваће се уверења из архивске грађе и техничка документација.

У Служби раде: Јасминка Кнежевић, архивски помоћник, Саво Ковачевић, манипулант, Јелена Каличанин, библиотекар.

6. Послови архивске библиотеке и читаоница.

Сваки архив има специјалну библиотеку која временски и тематски прати архивску грађу која се чува. Књиге су заведене у одговарајуће регистре и картотечки обрађене, тако да је лако доћи до сазнања о књигама које поседује. Омогућена је претрага монографских, серијских публикација и новина. За набавку књига и откуп архивске грађе додељена су средства. Ималац, односно власник приватне архивске грађе дужан је да прво понуди надлежном архиву који у року од 30 дана пријема понуде обавештава матични

архив и о својој одлуци да ли ће понуђену грађу откупити или не.¹⁶ Значајан део публикација ћемо добијати разменом и поклоном, као и обавезним примерком истраживача, који су користили архивску грађу.

У Архив је уз архивску грађу пристигла стара и ретка књига (1742-1867). Горња датумска граница старих књига према Српској библиографији је 1868, тачније до увођење Вуковог писма и правописа у школама и државној администрацији Кнежевине Србије. У архиву се чува 41 књига из историје српског народа, путописне белешке, молитвеници, штампани или писани на старословенском и црквенословенском језику. За период од 1867. до 1900. Архив поседује 66 књига.¹⁷ Целокупан попис књига архивске библиотеке објављен је на сајту Архива. Читаоница архива је под видео надзором, јер се архивски и библиотечки фонд користи без учлањивања. Право коришћења, односно истраживања, има сваки пунолетни грађанин Србије у читаоници архива, која има 20 места. Страни држављани архивску грађу могу користити по одобрењу надлежних у Архиву. Објављена, снимљена и оштећена грађа се не издаје, а уместо ње користе се публикације и микрофилмови. Библиотекар је Јелена Каличанин, правник, виши архивски помоћник

Page | 12

7. Културно-просветно пропагандна делатност

Одвија се кроз изложбenu делатност, предавања, јавна приказивања књига, филмова, изложбenu делатност. У јануару и фебруару траје изложбена поставка *Деца рата*, за коју су коришћена документа из фонда *Бата и Рита Јовичић*, чачанског Архива. Књига *Попис имовине династије Обреновић*, коју је приредио професор др Радош Љушић, издавач је Архив, представљена је 23. јануара у свечаној сали Филозофског факултета у Београду.

У фебруару ће бити постављена изложба *Мексико у историјској штампи Србије*, сарадњи са Амбасадом Мексика, удружењем „Адлигат“ и Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић“, Београд. Јавно приказивање часописа *Братство*, најстаријег грађанског друштва у Србији, Друштва Свети Сава и предавање, академика проф. др Злате Бојовић. У фебруару ћемо представити књигу аутора др Добривоја Т. Јовановића, *Мојих 97. Успомене и сећања*. Априла месеца биће представљена заједничка изложба са Војним архивом Србије, поводом ослобођења Србије од Османског царства, истовремено, организујемо и *Недељу архива* у Србији заједно са Архивистичким друштвом Србије. У оквиру пројекта *Век страдања* 1912-1999. јавно ћемо приказати књигу, штампану на 700 страна коју је приредио Горан Давидовић, архивски саветник, о изгинулим ратницима од 1912. до 1918. који је успешно је истражио матичне књиге и упоредио са документима из фондова, приватних збирки, као и са истраживањима Војног архива Србије и дошао до најпотпунији података о ратницима и цивилима који су страдали у ратовима за ослобођење на територији чачанског краја. Другу књигу су за штампу приредили Зорица Матијевић, архивски саветник и Мирослав Пурић, архивист, *Ратни дневник Милисави Арсовића 1915-1917*. Белешке учитеља Арсовића, који се чува у Архиву у оквиру збирке дневника Првог светског рата као културно добро од изузетног значаја. Тако значајан део

¹⁶ „Закон о архивској грађи и архивској делатности“ усвојен је јануара 2020, а ступа на снагу од фебруара 2021. Члан 2. овог Закона наводи да је „Јавни архив установа заштите која обавља архивску делатност“ члан 22. даје право прече куповине, односно откупа архивске грађе од појединаца.

¹⁷ Попис старих и ретких књига у Историјском архиву објавила је у 13. и 14. броју *Изворника*.

Збирке финансијски је помогнут од стране Министарства културе Републике Србије. На више од 600 страна приказан је живот и размишљање српског војника у најтежем периоду, одласку из домовине и борбама на туђем тлу. Биће представљена још једна књига, издавачки подухват Међуопштинског историјског архива Чачак, Удружења архивских радника Републике Српске, Архива Републике Српске уз подршку Министарства просвете и културе Републике Српске фототипско издање из 1922. аутора професора чачанске Гимназије Недељка П. Гиздавића, *Српска Африкијада*.

Још једна књига, каталог изложбе једне од најзапаженијих и сигурно најпосећеније, која је била организована у оквиру Престонице, посвећена је *Компанији Слобода*, која је била постављена у простору Дома културе (на два нивоа) „...Обзиром да компанија Слобода својим постојањем и значајем далеко превазилази оквире Чачка и реферише на читав простор бивше Југославије, па и шире (на земље у којима је имала своје кооперанте и оне у које је пласирала своје производе) цео концепт се базирао на тој дисперзивности на најшире области до којих је делатност Слободе досезала и досеже. Била је то мултимедијална поставка која уз мноштво прикупљене, обрађене и специфично уобличене архивске грађе, укључивала већину рецентних уметничких медија: принтове, објекте, инсталације, филм, видео (документарни и уметнички, 3 д) аудио, те више подсетила на уметнички пројекат обојен разноликим и вредним артефактима постакнут јубилејом, но на сајамско-музеолошки концепт презентовањам пронађеног, створеног, и архивираног материјала...“ Каталог изложбене поставке биће веран документ реализације изложбене поставке.

Представљање неколико последњих бројева часописа *Изворник и Стари српски архив*, биће организовано у чачанском Архиву и Музеју рудничко таковског краја и Библиотеци општине Лучани.

Јавности ће бити представљене и две веома занимљиве књиге везане за професора и декана Правног факултета у Београду, рођеног Чачанина, чију архивску заоставштину чува чачански Архив: Михаило Константиновић, *Политика споразума*; Јовица Тркуља и Ивана Пајић, *Баштина Михаила Константиновића – Библиографија*.

Током 2024. наставља се рад на телевизијским прилозима, предавањима из историје српске државе у сарадњи са професорима и ученицима, Регионалним центром за таленте., који ће активно учествовати у прављењу прилога за јавна приказивања. Културно просветна активност у октобру месецу одвијаће се и са ученицима 4. разреда основних школа и њиховим разредним наставницима у склопу потписаног Протокола између Града, школа и установа културе.

Задужени за културно-просветно пропагандну и издавачку делатност: Горан Давидовић, Миломирка Ацић, Оливера Милосављевић, Мирослав Пурић, Зоран Маринковић, Марија Крњајић, Лела Павловић.

Издавачка делатност

У току 2024. планирано је да из штампе изађе *Изворник (два броја)* часопис у коме се од 1984, објављује изворна архивска грађа. Други часопис који се бави објављивањем средњовековних повеља је *Стари српски архив* у склопу пројекта *Српска држава и друштво у изворима средњег века*. Као један од издавача овог вредног часописа, поред Филозофског факултета у Београду и Бањој Луци је чачански Архив. Редакцију овог јединственог часописа сачињавају професори Катедре за средњи век Филозофског

факултета у Београду, који су и аутори. Сличних часописа нема много ни у развијеним европским земљама које су одавно издале своје средњовековне повеље. Часопис се бави средњовековним документима пре свега као историјским изворима, укључујући анализу и помоћне историјске науке – дипломатику, хронологију, сфрагистику, сигилографију.

Издавачка делатност: *Рокенрол у Чачку - 60 година* (Зоран Бранковић, у припреми); *Познати Чачани виђени новинарским пером* (Даница Оташевић); *Архитектура Чачка* (докторска дисертација архитектке Зденке Радовановић,) и *Доња Трпча* (истраживачки рад Михајла Бркића о пореклу села, насељавању и породицама).

Стручно усавршавање, истраживања у другим архивима и сарадња

Наставиће се истраживања у другим архивима и сродним установама ради комплетирања фондова и збирки овог архива, првенствено у Архиву Србије, Архиву САНУ, Архиву Југославије, Војном архиву Србије, Архиву Републике Српске, Народној библиотеци Србије. Истраживачки рад ће бити усмерен првенствено на рад око прикупљања података за изложбу о победи над Османлијама, затим на комплетирању слике о догађајима који су обележили живот српског народа у 20. веку. Архив ће сарађивати и са Архивом Српске православне цркве у Београду.

Веома значајан почетак сарадње на утврђивању и проналажењу докумената који говоре о комуникационим и путним мрежама у 19. и првој половини 20. века у циљу склапању слике привредног и друштвеног развоја дела Србије која се ослободила турске власти и почела самосталан развој и повезивање са другим балканским и европским народима. Пројекат *Развој комуникација у Западном Поморављу* започели смо истраживањима у архивским установама 2020.

Наставиће се учествовање архивиста чачанског архива на научним конференцијама и радионицама. Пратићемо сарадњу и објављивање радова чачанских архивиста у часописима музеја у Краљеву, Чачку, Београду и институтима.

Током 2024, по шести пут чачански архивисти сарађиваће у раду на организацији међународног архивистичког саветовања коју води Архивистичко друштво Србије, струковно удружење, које ће се одржати у Сенти, почетком октобра месеца.

Стручно усавршавање

Нови Закон о архивској грађи задаје обавезу јавним архивима да ускладе рад у складу са новим захтевима што се тиче смештаја, тако и броја стручно оспособљених лица и начина рада који мора да буде уједначен са светским стандардима. Оснивач јавних архива је Република Србија, Министарство врши надзор над радом архива, док је стручни надзор поверен Државном архиву Србије. Обавезе локалне самоуправе су: да обезбеде простор за обављане делатности, да омогући рад установе. Сва стручна упутства и препоруке Архивског савета чије чланове (девет) бира директор Државног архива Србије доследно ће се примењивати при сређивању, обради и чувању архивске грађе, стручном усавршавању, међународним стандардима

Архивистичко друштво Србије као струковно удружење, веома је активно у организовању међународних конференција, радионица, објављивању зборника радова и часописа, веома активно учествује у решавању стручних питања, и у сагледавању проблема који постоје у оквиру струковног удружења и потребу повезивања са осталим

друштвима у окружењу. Председник Архивистичког друштва Србије од 2019. је директор чачанског Архива, која је изабрана по други пут изабрана 2023. Чачански архивисти су чланови (једне од седам) подружине Архивистичког друштва Србије, која активно ради, окупља архивисте крагујевачког, краљевачког, новопазарског, ужичког, крушевачког, јагодинског и чачанског архива.

Неопходно је обавестити јавност и локалну самоуправу, јер смо своје мишљење послали техничкој Влади, поновићемо позив и молбу новој Влади Републике Србије да услише наше ставове, које смо донели на основу упоређивања праксе других држава, јер чување културне баштине не можемо и не смемо да оставимо случају. Следи део дописа који смо послали:

Мишљење Архивистичког друштва Србије, као релевантне струковне асоцијације, са предлозима у вези примене електронске писарнице, електронске архиве, те уредбених прописа у вези истог у делатности јавних архива у Србији.

...у складу са важећим прописима о заштити архивске грађе и архивској делатности, ценећи при том стање, статус и значај архивске службе у Србији данас, архивски стручњаци из свих архива окупљени у Архивистичком друштву Србије, по одлуци Извршног одбора Архивистичког друштва Србије од 26. 12. 2023. године, овим путем износе мишљење са предлозима, у вези имплементације Писарнице и еАрхива у архивској мрежи Србије, које је подржало 32 архива Србије

Мишљења и предлози архивистичке струке у вези примене апликације Писарница и еАрхива:

1. са изузетном забринутости истичемо да су представљени софтвери Писарница и еАрхив урађени без озбиљнијег разумевања архивистичких принципа и функционисања архивске делатности у Србији, и чини се недовршени; у софтверима се налазе решења која одступају од основних стручних архивистичких начела заштите архивске грађе и документарног материјала;
2. предлажемо да се озбиљним заједничким радом стручњака архивиста Државног архива Србије, Архивистичког друштва Србије и представника, Министарства културе РС, као ресорног министарства за рад архива у Србији и представника Канцеларије за ИТ односно другог надлежног органа Владе Републике Србије, надограде креирани софтвери Писарница и еАрхив, у складу са архивистичким правилима и специфичном делатношћу јавних архива односно заштите архивске грађе и документарног материјала, односно прилагођавање ових софтверских решења за њихову релевантну примену у раду јавних архива;
3. надограђени и архивској делатности прилагођен софтвер еАрхив имплементирати у јединствени информациони архивски систем (АРХИС), јер не постоји ни законски ни стручни архивистички основ да софтвер еАрхив функционише на Порталу еУправа као самостални софтвер, поред већ постојећег АРХИС-а;
4. побољшати технички, стручно-кадровски потенцијал у јавним архивима у Србији, везано за примену електронског Архива и електронске Писарнице, а с обзиром на специфичну делатност архива и чињеницу да је у претходним деценијама, посебно до доношења Закона о архивској грађи и архивској делатности 2020. године, иста била значајно девастирана;
5. одложити примену софтвера Писарница и еАрхив посебно за јавне архиве у Србији, дакле оставити временски простор до наведеног датума за примену „тестног окружења“, с обзиром на то да до 1. јануара 2024. године тога није било, као и на чињеницу да је неопходно претходно обезбедити одговарајућу кадровску и техничко-технолошку подршку за примену истих, односно усвојити и имплементирати *Каталог поступака са шифарником документарног материјала*;
6. размотрити ослобађање јавних архива у Србији обавезе да примењују централну електронску писарницу, а ценећи релевантне законске прописе и специфичност архивске делатности и посебан значај јавних архива у очувању културног, националног, државног, историјског наслеђа и

идентитета народа на овим просторима; према важећим прописима, јавни архиви у Србији нису орган управе, и у својој надлежности немају дата управно-јавна овлашћења, а неуправно-јавна овлашћења, уколико су им дата на основу *Закона о архивској грађи и архивској делатности* (Сл. гл. РС, бр. 6/2020), не значе аутоматски да су јавни архиви обавезни да буду део централне државне писарнице, која је пре свега креирана за органе државне управе и локалне самоуправе;

7. информативно, јавни архиви у Србији коначно, после дужег временског периода, имају правни основ свог стручног, организационог и стагусног поступања, архивски закон и подзаконске прописе, стручна упутства, на основу којих ће и даље вршити равноправну заштиту архивске грађе у класичном, папирном и изворном електронском облику, те саветовати и правним субјектима ствараоцима архивске грађе и документарног материјала, без обзира на делатност, да на исти начин поступају.

ПРОЈЕКТИ

Рад чачанског Архива, односно запослених и њихових сарадника, одвија се и преко вишегодишњих пројеката.

Настављамо рад на пројекту *Век страдања*, ове јубиларне године, кроз *Недељу архива*, у априлу месецу **када ћемо организовано посетити** школе како на сеоском тако и градском подручју на читавој територији за коју је одговоран Архив, што ће омогућити наставак нашег започетог пројекта *Век страдања* – којим се посебно ставља акценат на сарадњи са просветним, установама, односно мрежом основних и средњих школа на територији Града Чачка, општина Горњи Милановац и Лучани.

Најважнији део пројекта односи се на презентацију наведених истраживања у виду посебних публикација, стварању јединствене базе података и организовању изложби, предавања и семинара. Сазнање да је Споменик српским војницима палим у балканским и Првом светском рату од 1912. до 1918. у Приптини измештен из непознатог разлога и без обавештења српске заједнице и Епархије рашко-призренске, што је преседан у цивилизацијском и људском поимању страдалника, обавестили смо јавност и надлежне :

Да се у Међуопштинском историјском архиву за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани, годинама прикупљају подаци о изгинулим српским јунацима Великог рата, пописују настрадали током Другог светског и грађанског рата (1941-1945 и након 1945) као и настрадали током југословенског –грађанског рата (1991-1995) и НАТО агресије (1999) у оквиру пројекта *ВЕК СТРАДАЊА 1912-1999*.

Међуопштински историјски архив за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани активно и систематски прикупља податке о изгинулим српским јунацима. На основу података из докумената општинских архива које су остале сачуване и предате Архиву, спискова изгинулих који су настали непосредно по завршетку Великог рата, спискова имена забележених на плочама у црквама и манастирима, као и пописа изгинулих у Великом рату Војног архива, врши се упоређивање и провера са подацима из матичних књига које чувамо у Архиву.

Целокупан истраживачки поступак Горана Давидовића, архивског саветника, резултирао је добијањем списка изгинулих војника и цивила од 1912. до 1918. на основу кога је, из целокупног пописа, издвојио податке за сахрањене на војничком гробљу у Приштини. Достављамо Први списак, који има 56 пописаних војних обвезника, младића старости од 17 до 23 године, нежењених, без потомака, изузев двојице који су у зрелом добу (45 и 47 година), били ожењени и имали децу, који су из чачанског краја сахрањени на православном војничком гробљу у Приштини. Посмртни остаци једног војника са

списа, под редним бројем 10 - Гојковић В. Милорада, из Горње Трепче, пренети су и поново сахрањени у његовом родном месту, тако да је остало 55 сахрањених војника из чачанског краја.

Други попис је настао на основу књиге, јереја Милисава Д. Протића – Гучанина, *Драгачево и његови славни синови*, која је објављена 1940. у Нишу. Напомињемо да су свештеници водили матичне књиге рођених, крштених и умрлих, и да су њихова сазнања релевантна за попис који је објављен. Page | 17

На оба списка укупно је пописано 145 војна обвезника Српске војске, сахрањених на војничком гробљу у Приштини са територије данашњег Града Чачка и Општине Лучани. Како смо обавештени споменик је враћен на пређашње место.

ПРОЈЕКАТ: РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈА У ЗАПАДНОМ ПОМОРАВЉУ, истраживање, прикупљање, вредновање и дигитализација архивске грађе. Подржан је од Министарства културе Републике Србије. Носилац пројекта је чачански Архив у сарадњи са Државним архивом Србије, Историјским институтом Београд, Филозофским факултетом Београд, Географским факултетом Београд, Гимназијом Чачак, Народним музејом Чачак, архивима из Ужица, Крагујевца, Крушевца, Краљева.

Предмет истраживања:

Под развојем комуникација подразумева се, пре свега, развој саобраћаја од првих караванских путева који су, углавном, коришћени за превоз робе и људи, до савремених саобраћајница средином 20. века. Истовремено са изградњом саобраћајница и техничким усавршавањем њихове изградње, развијала су се и усавршавала превозна средства. Модернизација друштва у 19. веку је у Србију донела нове облике комуникација кроз усавршавање поштанског саобраћаја и увођење телеграфа и телефона.

Извршена су архивска истраживања – евидентирање, прикупљање, снимање и скенирање грађе у Државном архиву Србије и осталим архивима. Истовремено, успостављена је сарадња са професором историје и ученицима чачанске Гимназије, који су започели истраживање на основу архивске грађе која се чува у школи и приватним архивама.

Одржана два округла стола – разговори о дотадашњем раду: попису, издвајању, скенирању докумената из фондова Државног архива Србије: Књажеске канцеларије (1815–1839) Министарства унутрашњих дела – Полицајно одељење, Збирке поклона и откупа, Министарства просвете, Министарства финансија (економно, административно и пореско одељење); Министарства народне привреде, Државног савета (1835–1861), Министарства грађевина (1863–1900). Обимна истраживања и количина грађе, наметнули су истраживачима потребу да се периоди за истраживање, за сада, ограниче почетком балканских ратова, 1912.

Тадашњи ученици Гимназије Чачку: Александра Бојовић, Михаило Лазовић, Марија Петровић, Ана Ракићевић и Виктор Ћурчић, заједно са професором историје осмислили су тему *Излети и екскурзије ученика Гимназије у Чачку у периоду од 1903. до 1980. године*. Податке су прикупили из извештаја који се чувају у Гимназији и у приватним архивама. Истраживачка група је утврдила да су прва путовања ученика и професора била организована врло скромно, најчешће одласком у најближу околину. Како се држава ширила, путеви постајали бољи и како се побољшавао економски положај становништва релације су постајале све дуже. Већ педесетих година 20. века организоване су екскурзије по целој Југославији, а крајем 60-их почињу и екскурзије у иностранство.

Разговор између историчара-истраживача координатора пројекта др Љубодрага П. Ристића, др Бојане Миљковић Катић, Верице Филиповић, архивског саветника,

руководиоца пројекта Леле Павловић са ученицима Гимназије и професорком Милом Лекић, помогла су да наставе рад на терену, снимањем изјава својих комшија и рођака о похађању школе у времену пре педесет и више година.

Сарадници – учесници на пројекту *Развој комуникација у Западном Поморављу* су: Горан Давидовић, архивски саветник, Марија Крњајић, виши архивист, проф. др Свстислав Љ. Марковић (директор Центра за таленте младих), Драган Драшковић, музејски саветник Краљево, Немања Трифуновић, кустос Народног музеја Краљево, Божидар Плазинић, истакнути уметник (Центар за визуелно истраживање Круг).

Четврта фаза пројекта – одржана је дводневне конференције у Међуопштинском историјском архива. Пета фаза пројекта је истраживање буџетског одсека (Државни архив Србије); тачније буџета локалних, средских и општинских самоуправа прво за период 1898-1904, затим за период 1907-1908. из којих се види како се средства користе за поправку и подизање нових мостова, сви објекти подизани на окружним путевима. Из истог периода, финансирање се односи на оправку окружних зграда и апсана као и препокривање истих, финансирање Ибарског пута, путара од Краљева до Рашке на путу Ушће - Студеница, Јошаничка бања као и плата за путаре на Овчарском путу. Ово су само примери које податке можемо наћи у Министарству финансија крајем 19. и почетком 20. века.

Стеченим знањима и искуствима из заједничког рада на пројекту младим истраживачима се преносе сазнања из прошлости те они постају активни учесници у прикупљању архивске грађе на терену. Истовремено и локална управа добија многа сазнања свих врста комуникација. Историографија постаје примењива наука: 1. приступом проблему кроз информационе и комуникационе технологије; 2. умрежавањем субјеката и ресурса академског сектора, сектора образовања и сектора управе стварањем инфраструктуре знања.

◆ **Циљеви пројекта *Век страдања и Развој комуникација у Западном Поморављу*:**

- Прикупљање, архивистичка обрада, конзервација, чување и презентација архивске грађе која се односи на поменути пројекат, а потичу са ових простора; Културно-просветни рад са становништвом; Суочавање са историјским наслеђем; Истраживање и прикупљање података са циљем публикаовања у виду посебне монографије; Презентација прикупљених података са терена (централна изложба и више мањих по школама); Промовисање архивске делатности и афирмисање свести о значају документа код становништва, посебно ученика, организовањем семинара, радионица и квизова које би подстакле деју радозналост ка проучавању историје, као и пружање могућности за рационално сагледавање прошлости;.

Рад на терену и сарадња са физичким лицима која поседују документа и фотографије у приватној колекцији или збирци, још један је вид заштита архивске грађе и документарног материјала ван установе, чиме се постиже једна од основних и најважнијих функција сваког архива

Трећи ПРОЈЕКТАТ је увођење јединственог информационог система „АРХИС“ који ће почети да се реализује током 2024. у оквирима који обухвата следеће подсистеме:

1. Сређивање и обраду архивске грађе
2. Преузимање и смештај
3. Конзервација и рестаурација
4. Библиотека и
5. Дигитализација
6. Претрага
7. Регистар архивске грађе

8. Микрофилм

9. Спољна служба

Очекујемо долазак Стручне комисије Државног архива Србије која је направила записник којим је утврдила мере и начин решавања проблема који су постојали: замена рачунара, успостављање рачунарске мреже (активне и пасивне компоненте) да би сви рачунари могли да приступе АРХИСУ, мрежни уређај за рутирање саобраћаја кроз постојећу мрежу. Сугерисано је да се набаве управљиви рутери и да се веза са северима оствари путем оптичких влакана, што смо успели да уведемо, али је проблем био у успостављању мреже. Набављени су скенери А3 формата, буки скенер, током 2024. заменићемо рачунаре.

Page | 19

ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ:

Настављамо сарадњу са музичаром Зораном Бранковићем на писању књиге 60 година рокенрола у Чачку. Са Центром за визуелна истраживања *Круг*, ФИЛУМ Крагујевац, Уметничком школом из Чачка и Туристичком организацијом настављамо рад на пројекту *Калиграфија*, Сарадња са осталим сродним установама у Републици и институтима и окружењу: Архивом Републике Српске, Архивом БиХ, Кантоналним архивом Травник, Државним архивом Македоније, Словеније и архивима Хрватске, Русије и др.

У Архиву ради укупно 14 запослених на неодређено и двоје на одређено, 10 има положен стручни, архивистички течај, четворо имају највише звање у архивистичкој струци – архивски саветник, једна колегиница је магистар историјских наука. Намеравамо да двоје колега положе стручни испит у периоду септембар-новембар 2024.

У финансијском плану, за рад Архива у 2024. години потребно је предвидети и средства за зараде запослених и материјалне трошкове (грејање, струја, вода, остале комуналије, набавка канцеларијског материјала, одржавање и замена дотрајале опреме – компјутери и осветљење галеријског простора и канцеларија). Веома је важно набавити усисиваче за усисавање ситне прашине у депоу са подова, полица, аријских кутија. Посебна ставка је набавка возила путем лизинга.

за Председник Управног одбора
Тања Гавриловић

П Р И Л О Г

- СТРУКТУРА ПЛАНИРАНИХ СРЕДСТАВА ЗА ФИНАНСИРАЊЕ РАСХОДА И ИЗДАТАКА У 2024.години
- ФИНАНСИРАЊЕ УСТАНОВЕ ИЗ СРЕДСТАВА БУЏЕТА ГРАДА ЧАЧКА У 2024.години СА ОСВРТОМ НА 2023.годину

**Међуопштински историјски архив за град Чачак и општине Горњи
Милановац и Лучани**

**- СТРУКТУРА ПЛАНИРАНИХ СРЕДСТАВА ЗА ФИНАНСИРАЊЕ РАСХОДА И
ИЗДАТАКА У 2024.години**

УКУПНА СРЕДСТВА КОЈА СУ ПЛАНИРАНА У 2023.години

39,068,000.00

УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ
СРЕДСТВИМА

СРЕДСТВА ОД БУЏЕТА ГРАДА ЧАЧКА	37,145,000.00	95.08%
СОПСТВЕНА СРЕДСТВА	1,923,000.00	4.92%

ПЛАНИРАНИ РАСХОДИ И ИЗДАЦИ ЗА 2024.годину

ЕКОНОМСКА КЛАСИФИКАЦИЈА	Извор финансирања		
	ГРАД ЧАЧАК	ОСТАЛИ	УКУПНО
411000 Плате, додаци и накнаде запослених	18,050,000.00	0.00	18,050,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	57.08%	0.00%	
412000 Социјални доприноси на терет послодавца	2,735,000.00	0.00	2,735,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	8.65%	0.00%	
414000 Социјална давања запосленима	2,017,000.00	0.00	2,017,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	6.38%	0.00%	
415000 Накнаде за запослене	900,000.00	0.00	900,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	2.85%	0.00%	
416000 Награде, бонуси и остали посебни расходи	730,000.00	0.00	730,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	2.31%	0.00%	
421000 Стални трошкови	2,263,000.00	0.00	2,263,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	7.16%	0.00%	
423000 Услуге по уговору	1,300,000.00	0.00	1,300,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	4.11%	0.00%	
424000 Специјализоване услуге	240,000.00	0.00	240,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	0.76%	0.00%	
425000 Текуће поправке и одржавање	350,000.00	0.00	350,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	1.11%	0.00%	
426000 Материјал	705,000.00	0.00	705,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	2.23%	0.00%	
482000 Порези, обавезне таксе и казне	130,000.00	0.00	130,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	0.41%	0.00%	
512000 Машине и опрема	1,900,000.00	0.00	1,900,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	6.01%	0.00%	
515000 Нематеријална имовина	300,000.00	0.00	300,000.00
учешће у расходима за функционисање установе	0.95%	0.00%	
Укупна средства за 1201-0001 Функционисање локалних установа културе	31,620,000	0	31,620,000
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ СРЕДСТВИМА	80.94%	0.00%	80.94%

ЕКОНОМСКА КЛАСИФИКАЦИЈА	Извор финансирања		
	ГРАД ЧАЧАК	ОСТАЛИ	УКУПНО
422000 Трошкови путовања	630,000.00	0.00	630,000.00
учешће у расходима за програмску активност	11.40%	0.00%	
423000 Услуге по уговору	4,095,000.00	0.00	4,095,000.00
учешће у расходима за програмску активност	74.12%	0.00%	
426000 Материјал	500,000.00	0.00	500,000.00
учешће у расходима за програмску активност	9.05%	0.00%	
512000 Машине и опрема	300,000.00	0.00	300,000.00
учешће у расходима за програмску активност	5.43%	0.00%	
Укупна средста за 1201-0003 Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа	<u>5,525,000</u>	<u>0</u>	<u>5,525,000</u>
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ СРЕДСТВИМА	14.14%	0.00%	14.14%
413000 Накнаде у натури	44,000.00	0.00	44,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	2.29%	0.00%	
414000 Социјална давања запосленима	110,000.00	0.00	110,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	5.72%	0.00%	
416000 Награде, бонуси и остали посебни расходи	280,000.00	0.00	280,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	14.56%	0.00%	
421000 Стални трошкови	40,000.00	0.00	40,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	2.08%	0.00%	
422000 Трошкови путовања	320,000.00	0.00	320,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	16.64%	0.00%	
423000 Услуге по уговору	980,000.00	0.00	980,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	50.96%	0.00%	
425000 Текуће поправке и одржавање	30,000.00	0.00	30,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	1.56%	0.00%	
426000 Материјал	105,000.00	0.00	105,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	5.46%	0.00%	
482000 Порези, обавезне таксе и казне	4,000.00	0.00	4,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	0.21%	0.00%	
515000 Нематеријална имовина	10,000.00	0.00	10,000.00
учешће у расходима по пројекту - сопствени приходи	0.52%	0.00%	
Укупна средста за 1201-4009 Пројекат: Установе културе-сопствени приходи	<u>1,923,000</u>	<u>0</u>	<u>1,923,000</u>
УЧЕШЋЕ У УКУПНИМ СРЕДСТВИМА	4.92%	0.00%	4.92%
УКУПНО ПЛАНИРАНИ РАСХОДИ И ИЗДАЦИ У 2024.години	<u>39,068,000</u>	<u>0</u>	<u>39,068,000</u>

**Међуопштински историјски архив за град Чачак и општине Горњи
Милановац и Лучани**

**БУЏЕТ ГРАДА ЧАЧКА - ФИНАНСИРАЊЕ у 2024. години
У ОДНОСУ НА 2023.годину**

ПЛАНИРАНИ РАСХОДИ И ИЗДАЦИ		2023	2024	
411000	Плате и додаци запослених	17,745,000.00	18,050,000.00	
412000	Социјални доприноси на терет послодавца	2,688,500.00	2,735,000.00	УВЕЋАЊЕ
ПЛАТЕ		20,433,500.00	20,785,000.00	351,500.00
414000	Социјална давања запосленима	1,060,000.00	2,017,000.00	
415000	Накнаде за запослене	440,000.00	900,000.00	
416000	Награде, бонуси и остали посебни расходи	550,000.00	730,000.00	УВЕЋАЊЕ
ОСТАЛА ДАВАЊА ЗАПОСЛЕНИМА		2,050,000.00	3,647,000.00	,597,000.00
421000	Стални трошкови	1,755,000.00	2,263,000.00	
423000	Услуге по уговору	765,000.00	1,300,000.00	
424000	Специјализоване услуге	0.00	240,000.00	
425000	Текуће поправке и одржавање	1,000,000.00	350,000.00	
426000	Материјал	700,000.00	705,000.00	
482000	Порези, обавезне таксе и казне	95,000.00	130,000.00	УВЕЋАЊЕ
ТРОШКОВИ ПОСЛОВАЊА		4,315,000.00	4,988,000.00	673,000.00
511000	Зграде и грађевински објекти	1,000,000.00	0.00	
512000	Машине и опрема	1,300,000.00	1,900,000.00	
515000	Нематеријална имовина	520,000.00	300,000.00	УМАЊЕЊЕ
ИНВЕСТИЦИЈЕ И ОПРЕМА		2,820,000.00	2,200,000.00	620,000.00
1201-0001 Функционисање локалних установа културе		29,618,500.00	31,620,000.00	УВЕЋАЊЕ 2,001,500.00
422000	Трошкови путовања	640,000.00	630,000.00	
423000	Услуге по уговору	3,255,000.00	4,095,000.00	
426000	Материјал	290,000.00	500,000.00	
512000	Машине и опрема	1,000,000.00	300,000.00	
ПРОГРАМСКЕ АКТИВНОСТИ		5,185,000.00	5,525,000.00	
1201-0003 Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа		5,185,000.00	5,525,000.00	УВЕЋАЊЕ 340,000.00
422000	Трошкови путовања	100,000.00	0.00	
423000	Услуге по уговору	1,000,000.00	0.00	
426000	Материјал	500,000.00	0.00	
512000	Машине и опрема	400,000.00	0.00	
ИНВЕСТИЦИЈЕ, ОПРЕМА И ПРОГРАМСКЕ АКТИВНОСТИ		2,000,000.00	0.00	
1201-7002 Пројекат: Престоница културе Србије 2023 - ЧАЧАНСКА РОДНА		2,000,000.00	0.00	УМАЊЕЊЕ 2,000,000.00

УКУПНО Међуопштински историјски архив за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани

УКУПНО УВЕЋАЊЕ

36,803,500.00	37,145,000.00	341,500.00
2023	2024	0.93%

Међуопштински историјски архив за град Чачак и општине

Горњи Милановац и Лучани

ФИНАНСИРАЊЕ УСТАНОВЕ У 2024. години

(Са освртом на финансирање у 2023. години)

1. Укупна планирана средства за финансирање Архива у 2024. години из средстава буџета града Чачка увећана су за 0,93% у односу на средства у 2023.години.

Планирана средства из буџета града у 2024.години	37.145.000,00 динара
<u>Планирана средства из буџета града у 2023.години</u>	<u>36.803.500,00 динара</u>
<u>Укупно увећање средстава</u>	<u>341.500,00 динара</u>

1. 1. Планирана средства за Функционисање установе у 2024. години из средстава буџета града Чачка увећана су за 6,76% у односу на планирана средства за 2023.годину.

Планирана средства из буџета града у 2024.години	31.620.000,00 динара
<u>Планирана средства из буџета града у 2023.години</u>	<u>29.618.500,00 динара</u>
<u>Увећање средстава за Функционисање установе</u>	<u>2.001.500,00 динара</u>

- Средства предвиђена у 2024. години за исплату плата запосленима у Архиву су увећана за 1,72% у односу на масу средстава планирану за 2023. годину, а број запослених је 14 запослених на неодређено време и 2 запослена на одређено време;

средства из буџета града у 2024.години	20.785.000,00 динара
<u>средства из буџета града у 2023.години</u>	<u>20.433.500,00 динара</u>
<u>увећање средстава</u>	<u>351.500,00 динара</u>

- Остала давања запосленима (отпремнине за одлазак у пензију, јубиларне награде, помоћ и трошкови превоза на посао) увећана су у односу на претходну годину за 77,90%;

средства из буџета града у 2024.години	3.647.000,00 динара
<u>средства из буџета града у 2023.години</u>	<u>2.050.000,00 динара</u>
<u>увећање средстава</u>	<u>1.597.000,00 динара</u>

- Средства предвиђена за редовно пословање установе (стални трошкови, потрошни материјал, текуће поправке и одржавање зграде и опреме, као и услуге везане за редовно функционисање) су увећана у односу на претходну годину за 15,60%;

средства из буџета града у 2024.години	4.988.000,00 динара
<u>средства из буџета града у 2023.години</u>	<u>4.315.000,00 динара</u>
<u>увећање средстава</u>	<u>673.000,00 динара</u>

- Средства предвиђена за инвестиције, опрему и нематеријалну имовину су умањена у односу на претходну годину за 21,99%;

средства из буџета града у 2024.години	2.820.000,00 динара
<u>средства из буџета града у 2023.години</u>	<u>2.200.000,00 динара</u>
<u>умањење средстава</u>	<u>620.000,00 динара</u>

2. Планирана средства за Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа у 2024. години из средстава буџета града Чачка увећана су за 6,56% у односу на планирана средства за 2023.годину.

Планирана средства из буџета града у 2024.години	5.525.000,00 динара
<u>Планирана средства из буџета града у 2023.години</u>	<u>5.185.000,00 динара</u>
Увећање средстава за Унапређење система очувања и представљања културно-историјског наслеђа	<u>705.000,00 динара</u>

3. Средства за пројекат Престоница културе Србије 2023 - ЧАЧАНСКА РОДНА у 2024. години нису планирана, а у 2023.години су износила 2.000.000,00 динара из средстава града.

2. Укупна планирана средства за 2024. годину износе 39.068.000,00 динара и то:

- **из средстава буџета града Чачка 37.145.000,00 динара** или 95,08% од укупно планираних средстава и
- **из сопствених средстава 1.923.000,00 динара** или 4,92% од укупно планираних средстава.
- Сви сопствени приходи установе су јавни приходи Града Чачка. У буџету Града Чачка за 2024. годину ова средства су планирана као: Пројекат 1201-4009 „Установе културе-сопствени приходи“ и биће реализовани по планираним апропријацијама за расходе и издатке везане за програмске активности и функционисање установе.

Руководилац заједничке
стручне службе
Мирјана Спасојевић

Међуопштински историјски архив Чачак
Archives Intercommunales Historiques de Tchatchak
Госпиздар Јеванова 2, ТЕЛ. (032) 222-729, ФАКС (032) 342-860
www.arhivcacak.org.rs, arhivcacak@mts.rs

На основу члана 45. став 1. алинеја 10. Статута Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани, Управни одбор на седници, одржаној дана 24. јануара 2024.. године, донео је

ОДЛУКУ

Доноси се Финансијски план Међуопштинског историјског архива за град Чачак и општине Горњи Милановац и Лучани за 2024. годину.

У Чачку, дана 24. јануара 2024. год.

за председник Управног одбора

Гавриловић Тања

